

Biciklistička infrastruktura u Preševu

Između planova, potreba građana
i odgovornosti institucija

Sadržaj

Uvod	3
Šta kažu građani	3
Sedam od deset ispitanika ne oseća se bezbedno	3
Bezbednost je jedan od ključnih problema	3
Šta sprečava građane da češće koriste bicikl?	4
Gde bi trebalo graditi biciklističku infrastrukturu?	4
Parking za bicikle takođe je deo problema	4
Šta je bilo najavljeno 2023. godine?	5
Šta bi trebalo da usledi?	5
Ograničenja istraživanja	5
Zaključak	6
Izvori:	6

Biciklistička infrastruktura u Preševu: između planova, potreba građana i odgovornosti institucija

Uvod

Vožnja bicikla već je deo svakodnevnog života u Preševu, ali gradu i dalje nedostaje infrastruktura neophodna da bi ona bila bezbedan i praktičan način prevoza. Zbog nedostatka posebnih biciklističkih staza, biciklisti su prinuđeni da dele puteve sa motornim vozilima, posebno u glavnim ulicama i na prometnim raskrsnicama.

Ovaj izveštaj sagledava trenutno stanje **kroz tri različita izvora informacija**: odgovore prikupljene putem Google forme od građana, informacije dobijene od nadležnih institucija i medijsko izveštavanje o infrastrukturnim planovima i finansiranju u Preševu.

Cilj nije samo da se utvrdi da li građani žele biciklističke staze, nego i da se ispita da li za njima postoji stvarna potreba, sa kojim se problemima biciklisti trenutno suočavaju, šta je ranije najavljivano u vezi sa biciklističkom infrastrukturom i šta je do sada realizovano.

Šta kažu građani

U anketi je učestvovalo 10 ispitanika i svi su naveli da koriste bicikl. Međutim, osam ispitanika, odnosno 80%, bicikl koristi retko, jedan nekoliko puta nedeljno, a jedan svakodnevno. Istovremeno, osam od deset ispitanika navodi da bi bicikl koristilo češće kada bi postojale bezbedne i povezane biciklističke staze, dok je dvoje odgovorilo da bi ga možda koristilo češće. Nijedan ispitanik nije odgovorio da postojanje takve infrastrukture ne bi uticalo na učestalost korišćenja bicikla.

Odgovori pokazuju da svi ispitanici koriste bicikl, ali ga većina koristi retko i da **postojeći uslovi u saobraćaju stvaraju značajne poteškoće**.

Sedam od deset ispitanika ne oseća se bezbedno

Na pitanje koliko se bezbedno osećaju tokom vožnje bicikla kroz Preševu, imajući u vidu nedostatak biciklističkih staza, pet ispitanika odgovorilo je da se oseća donekle nebezbedno, a dvoje da se uopšte ne oseća bezbedno. Troje se oseća donekle bezbedno, dok se nijedan ispitanik nije izjasnio da se oseća veoma bezbedno.

Na pitanje koje delove Preševa smatraju posebno **nebezbednim za bicikliste**, ispitanici su više puta naveli **glavne puteve, centar grada, raskrsnice, kružne tokove i delove grada sa gustim saobraćajem**. Jedan ispitanik posebno je izdvojio **Ulicu 15. novembra**, dok je drugi naveo **prostor u blizini škola**. Nekoliko ispitanika dalo je širi odgovor, ocenjujući da je većina gradskih ulica nebezbedna za bicikliste.

Jedan posebno značajan odgovor ukazuje da je većina puteva nebezbedna i da jedino manje **sporedne ulice pružaju relativno sigurnije uslove**. To ukazuje da problem nije ograničen na jednu opasnu raskrsnicu ili jednu ulicu. Odgovori ispitanika ukazuju na širi infrastrukturni problem.

Bezbednost je jedan od ključnih problema

Anketom je ispitano i da li su ispitanici imali neprijatnu ili opasnu situaciju tokom vožnje bicikla. Šest od deset ispitanika navelo je iskustvo koje opisuje kao neprijatno ili opasno tokom vožnje bicikla.

U odgovorima u kojima su opisivana negativna iskustva, **automobili i saobraćaj više puta su navedeni kao izvor opasnosti.**

Značaj ovih odgovora postaje još jasniji kada se posmatra zajedno sa opisima nebezbednih lokacija koje su ispitanici naveli. **Biciklisti trenutno moraju da se kreću istim prostorom kao i motorna vozila, bez kontinuirane i posebno namenjene biciklističke mreže.**

Šta sprečava građane da češće koriste bicikl?

Na pitanje šta ih najviše odvraća od češćeg korišćenja bicikla, devet od deset ispitanika označilo je nedostatak biciklističkih staza. Među drugim problemima navode se saobraćaj, nedostatak bezbednosti i stanje puteva.

Ovo je posebno značajno jer pitanje nije samo kako podstaći ljude da izaberu bicikl kao prevozno sredstvo. Reč je o stvaranju uslova u kojima takav izbor postaje realan.

Osoba može biti spremna da biciklom ide do škole, posla, centra grada ili druge destinacije, ali ukoliko put podrazumeva kretanje uz gust saobraćaj bez zaštićenog ili jasno obeleženog prostora, procenjeni rizik postaje značajna prepreka.

Ovaj nalaz je posebno značajan kada se poveže sa podatkom da osam ispitanika trenutno bicikl koristi retko, ali bi ga osam koristilo češće ukoliko bi postojale bezbedne i povezane staze.

Odgovori tako ukazuju da infrastrukturni uslovi mogu biti jedan od faktora koji utiču na to koliko često građani koriste bicikl.

Gde bi trebalo graditi biciklističku infrastrukturu?

Odgovori ispitanika ukazuju na relativno usklađene prioritete. Građani su kao važne lokacije za buduću biciklističku infrastrukturu naveli centar grada, škole, glavne puteve i veze između naselja i centra.

Među drugim predloženim destinacijama nalaze se park, stadion, autobuska stanica i javne ustanove.

Jedan ispitanik dao je posebno konkretan predlog: **prioritet bi trebalo dati trasama koje povezuju centar grada sa školama, parkom, stadionom i autobuskom stanicom, uz istovremeno rešavanje problema na putevima sa gustim motornim saobraćajem.** Prema ovom odgovoru, cilj bi trebalo da bude kontinuirana i bezbedna mreža, a ne izolovane biciklističke staze.

Jedna biciklistička staza koja se naglo završava ne predstavlja funkcionalan biciklistički sistem. Da bi bicikl postao realna opcija za svakodnevni prevoz, infrastruktura mora da povezuje mesta između kojih se građani zaista kreću.

Parking za bicikle takođe je deo problema

Anketa je obuhvatila i pitanje lokacija na kojima bi trebalo postaviti dodatne parkinge za bicikle.

Odgovori su bili veoma usklađeni. Škole i centar grada bili su među najčešće pominjanim lokacijama. Ispitanici su takođe naveli Opštinu, parkove, stadion, javne ustanove i kafiće.

Ovo pokazuje da biciklističku infrastrukturu ne treba posmatrati isključivo kao izgradnju staza. Funkcionalan biciklistički sistem zahteva i bezbedne trase i mesta na kojima građani mogu sigurno da ostave bicikl kada stignu na odredište.

Škole su u tom pogledu posebno značajne. Postavljanje parkinga za bicikle kod škola moglo bi da podrži učenike koji već koriste bicikl i učini ga praktičnijim prevoznim sredstvom i za druge.

Šta je bilo najavljeno 2023. godine?

Pitanje biciklističke infrastrukture u Preševu nije potpuno novo. Prema tekstu Bujanovačkih objavljenom 15. avgusta 2023. godine, za Opštinu Preševo je kroz projekat LIID bilo predviđeno 1,75 miliona evra za infrastrukturne radove namenjene jačanju lokalne infrastrukture i institucija. Među navedenim planovima bili su rehabilitacija i rekonstrukcija postojeće infrastrukture, izgradnja biciklističkih staza, prostora za javni prevoz, ozelenjavanje, mere koje se odnose na zagađenje i regulisanje parkiranja.

Iznos od 1,75 miliona evra navodi se za finansiranje više infrastrukturnih prioriteta, među kojima su bile navedene i biciklističke staze.

Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture objavilo je 23. jula 2023. godine da će 145 gradova i opština dobiti bespovratna sredstva kroz LIID projekat i da su iznosi za svaku lokalnu samoupravu unapred definisani. U tabeli raspodele sredstava objavljenoj uz saopštenje, za Preševo je navedeno 1.749.355 evra. Ministarstvo je tada navelo i da sredstva mogu biti korišćena, između ostalog, za izgradnju biciklističkih staza, unapređenje javnog prevoza, ozelenjavanje, regulisanje parkiranja i povećanje bezbednosti saobraćaja.

Opština Preševo je, međutim, u odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja navela da tokom 2023. godine nije dobila niti su joj uplaćena sredstva u iznosu od 1,75 miliona evra u okviru LIID projekta, zbog čega tim sredstvima nije raspolagala niti ih je koristila za realizaciju infrastrukturnih radova. Naveli su i da u okviru tog iznosa i projekta nisu realizovane aktivnosti koje bi podrazumevale izgradnju biciklističkih staza.

„Opština Preševo kontinuirano planira i realizuje infrastrukturne projekte u skladu sa svojim razvojnim prioritetima i raspoloživim finansijskim sredstvima. Eventualna izgradnja biciklističkih staza može biti predmet budućeg planiranja, u zavisnosti od obezbeđivanja finansijskih sredstava, izrade potrebne projektne dokumentacije i uslova za realizaciju”, naveli su u odgovoru.

Opština nije odgovorila da li postoji projektna dokumentacija, studija izvodljivosti ili predlog trase za biciklističke staze, niti je navela konkretne buduće infrastrukturne projekte. U odgovoru nije razjašnjen ni status 1,75 miliona evra koji se za Preševo navodi u zvaničnoj dokumentaciji LIID projekta.

Šta bi trebalo da usledi?

Na pitanje šta bi Opština prvo trebalo da uradi kako bi vožnja bicikla bila bezbednija, šest ispitanika je u svojim odgovorima direktno navelo izgradnju ili uređenje biciklističkih staza i traka.

Jedan od njih smatra da bi prvi korak trebalo da bude identifikovanje najopasnijih puteva i raskrsnica, a zatim uvođenje biciklističkih traka, odgovarajuće signalizacije, boljeg osvetljenja i nižih brzina motornih vozila.

Jedan ispitanik, međutim, smatra da Opština ima važnije probleme i da izgradnja biciklističkih staza ne bi trebalo da bude prioritet.

Ograničenja istraživanja

Anketa je sprovedena onlajn i obuhvatila je 10 ispitanika, zbog čega se njeni nalazi ne mogu smatrati reprezentativnim za sve građane Preševa. Svi učesnici ankete naveli su da koriste bicikl, makar povremeno, pa rezultati pre svega odražavaju iskustva i stavove biciklista. Ipak, odgovori ukazuju na konkretne probleme, nebezbedne lokacije i potrebe koje mogu biti osnov za dalje istraživanje i postupanje nadležnih institucija.

Zaključak

Rezultati ankete pokazuju da većina učesnika bicikl trenutno koristi retko, ali istovremeno osam od deset ispitanika navodi da bi ga koristilo češće kada bi postojale bezbedne i povezane biciklističke staze.

U odgovorima ispitanika ponavljaju se isti problemi: nedostatak biciklističkih staza, gust saobraćaj, nebezbedne raskrsnice, glavni putevi i nedovoljna odvojenost biciklista od motornih vozila.

Istovremeno, biciklističke staze su 2023. godine bile navedene među infrastrukturnim ulaganjima koja mogu biti finansirana kroz LIID, dok je u zvaničnoj tabeli Ministarstva za Preševu naveden iznos od 1.749.355 evra.

Istraživanje zato otvara važno pitanje za Opštinu: šta se dogodilo između najave biciklističke infrastrukture i situacije koju biciklisti danas doživljavaju?

Odgovor na ovo pitanje zahteva institucionalnu transparentnost. Opština bi trebalo jasno da saopšti koji su projekti biciklističke infrastrukture bili planirani, koji su odobreni, koliko je sredstava za njih izdvojeno, da li je izgradnja započela, šta je završeno i, ukoliko su projekti odloženi ili otkazani, zbog čega.

Za građane je potreba već vidljiva. Oni voze bicikle postojećim putevima čak i onda kada im ti putevi ne pružaju odgovarajuću zaštitu.

Izvori:

1. Onlajn anketa „Upitnik o biciklističkoj infrastrukturi i bezbednosti biciklista u Preševu“, sprovedena putem Google forme za potrebe ovog istraživanja, 2026. Godine.

2. Opština Preševu odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, avgust 2026.

3. Bujanovačke, 15. avgust 2023, „Preševu 1,75 miliona evra od države, u planu izgradnja biciklističke staze“.

<https://bujanovacke.co.rs/2023/08/15/presevu-175-miliona-evra-od-drzave-u-planu-izgradnja-biciklisticke-staze/>

4. Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, 23. jul 2023, saopštenje o LIID projektu i bespovratnim sredstvima za gradove i opštine.

<https://www.mgsi.gov.rs/lat/aktuelnosti/vesic-pozvao-gradove-i-opstine-da-konkurisu-sa-projektima-za-300-miliona-dolara>

5. Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture – tabela raspodele sredstava po jedinicama lokalne samouprave.

https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/liid_projekat-raspodela_sredstava_po_jls.pdf

6. Zvanični sajt LIID projekta – projekti jedinica lokalne samouprave, gde su za Preševu navedena sredstva na raspolaganju i podaci o grant ugovorima/projektima.

<https://liid.mgsi.gov.rs/projekti-jls/>